

עניי הכהן

פרשת כי תבוא ♦ 35

תורת הכהן

מחידושי רבינו על הפרשה

להפסיק לכבות שריפות ולהתחיל לרפא את השורש

על כך בדרשתם: "כל אשר יאמר לך בעל הבית עשה, חוץ מצא". גם אם נדמה לאדם שהקב"ה בכבודו ובעצמו אומר לו "צא ממחיצתי", כפי שקרה לאלישע בן אבויה ששמע בת קול אומרת "שובו בנים שובבים חוץ מאחר", עליו לדעת שזהו ניסיון בלבד. זהו הסתר פנים שנועד לבחון את עוצמת הבחירה והרצון.

רמז נפלא לכך נמצא בברכת התורה: "ונהיה אנחנו וצאצאינו... לומדי תורתך". המילה "צאצאינו" מכילה בתוכה פעמיים את המילה "צא". לומר לך: גם אם הקב"ה יכפול ויאמר לך "צא, צא" מהתורה ומעבודת ה', אל תשמע לו! התשובה תמיד אפשרית, והקשר בין היהודי לאלוהיו הוא בלתי ניתן לניתוק.

אין דרך חזרה

רבינו שליט"א השיב פעם לבחור שאמר שהוא מרגיש כי הוא "הולך אחורה" בגלל הקשיים: "אין ללכת אחורה, מפני שאין אחורה בכלל!".

בעולם הרוחני, ברגע שהאדם הכיר את בוראו, המציאות השתנתה. הבורא הוא החמצן שלנו, הוא חיותנו. כשמבינים שה' הוא המציאות היחידה, מושגים כמו "ללכת אחורה" מאבדים את משמעותם. אין מקום אחר ללכת אליו.

האתגר הגדול הוא לא רק 'לעשות' תשובה כפעולה חד פעמית, אלא 'לחיות' בתשובה, בתנועה מתמדת של התקרבות, מתוך ידיעה שכל משבר הוא רק מנוף לעליה גבוהה יותר, וכל נפילה היא הזדמנות לגלות שורש עמוק יותר של קדושה.

לעומת זאת, כאשר אדם זוכה לתשובה מאהבה, השלילה של הרע נובעת מתוך דבקות בטוב המוחלט. איכות העקירה כאן היא ללא ערוך גדולה יותר, שכן האדם לא רק מתרחק מהחטא, אלא הופך את כל מציאותו למשהו אחר לגמרי. הוא מבין שכל רצונו הוא להיות קרוב לה', וממילא החטא הופך לבלתי אפשרי עבורו.

התלות המוחלטת

השורש הלשוני של המילה 'תשובה' הוא 'לשוב', לחזור אל המקור. התשובה העמוקה ביותר היא שאיפת האדם לחזור למצבו של עובר במעי אמו. שם, ברחם, העובר אינו מחזיק מעצמו דבר; הוא תלוי באופן מוחלט ומושלם בחיות שמעניק לו הבורא.

זהו סוד ה"ביטול". כשאנו שבים בתשובה, אנו מבקשים להניח בצד את ה"אני" הכוזב שחשב שהוא מנהיג את העולם, ולחזור לידיעה והרגשה שאנו תלויים בבורא יתברך בלבד, בכל רגע ורגע.

"אם תשוב ישראל... אלי תשוב" (ירמיהו ד, א), פירושו לשוב אל נקודת ה'אין' שממנה מתהווה ה'יש', להכיר בכך שכל קיומנו הוא התחדשות אינסופית מאת הבורא. תשובה כזו היא יציבה ואמיתית, שכן היא מחברת את האדם אל הנצח.

כל אשר יאמר לך בעל הבית חוץ מ'צא'

אחד המכשולים הגדולים בדרך התשובה הוא הייאוש, המחשבה שאבד סברי ותוחלתי מה'. חז"ל רמזו

בבוא האדם אל פתחה של התשובה, השלב הראשון הפוקד את לבו הוא החרטה. זהו אותו כאב פנימי, צביטה בלב על המעשה שנעשה: "איך נפלתי ככה?". זוהי התעוררות חשובה, אך היא רק בחינת "עזרה ראשונה".

עבודת התשובה האמיתית, הקשה והעמוקה יותר, היא הקבלה לעתיד. בעוד שהחרטה עוסקת בתוצאה ובכישלון במישור המעשי, הקבלה לעתיד דורשת מהאדם לגייס את כל כוחות נפשו כדי לשאול: מה הביא אותי לידי כך? מהי אותה רפיון או מידה רעה שדחפה אותי אל העבירה?

עבודה זו דומה לטיפול רפואי. כאשר אדם חש כאב, הוא יכול ליטול משכך כאבים ולהשקיט את הסימפטום, אך המחלה תישאר בעינה. התשובה דורשת מאיתנו לא להסתפק בשיכוך כאב החרטה, אלא לחפש את השורש. הכישלון הוא למעשה 'איתות' וסימן לחולי רוחני פנימי שזקוק לריפוי.

מי שרק מתחרט, עלול ליפול שוב ושוב באותו בור; אך מי שעוקר את סיבת הנפילה, הוא זה שבונה לעצמו דרך חדשה ויציבה.

מתשובה מיראה לתשובה מאהבה

חז"ל לימדונו שישנן שתי דרגות עיקריות בתשובה: מיראה ומאהבה. שתיהן יקרות, אך תהום פעורה ביניהן באיכות עקירת החטא.

בתשובה מיראה, האדם בורח מהרע בגלל הפחד מהשלכותיו; החטא נעקר, אך הזיקה אליו עלולה להישאר חבויה.

ממית עצמו באוהלה של תורה

לו פתח רחב בשמים. הם זיקקו אותו בזיכוכ כזה, שהביא אותו מיד למקומו הראוי לו בגן עדן ללא צורך בסיוע נוסף".

מכאן למדנו יסוד גדול המובא בזוהר הקדוש (פרשת יתרו): כיבוד אב ואם לאחר פטירתם הוא נעלה וחשוב אף יותר מבחייהם. בחייהם, עוסק הבן בעיקר בגשמיות שלהם: מאכיל ומשקה, מלביש ומכסה, כפי שמפרטת הגמרא בקידושין. אבל לאחר פטירתם, עוסק הבן בעיקר הגדול - בחלק הרוח והנשמה של ההורה.

רבינו שליט"א העמיק בדבר וציין כי יש לדון בדברי האחרונים האם החיוב לכבד את ההורים לאחר מותם הוא מן התורה או מדרבנן. ולדידו של רבינו שליט"א, פשיטא ליה שהדבר הוא חיוב גמור מן התורה ממש. שכן אם המחטיא את האדם גדול מן ההורגו מפני שההורג הורגו בעולם הזה והמחטיא מוציא מן העולם הבא, הרי שהדואג לנשמת אביו ואמו ומצילה מן הדין, מקיים בכך את תמצית המצווה של "כבד את אביך ואת אמך" בחלק הנצחי והחשוב ביותר שלהם.

אשרי מי שזוכה ללמוד מהנהגות אלו, לדאוג לנפשות ישראל העשוקות בידי היצר, ולזכור תמיד את הנפטרים המצפים לישועה ממעשינו ותפילותינו כאן בעולם הזה.

הבן נבהל מאד, פניו חווורו, ותהה בלבו מה ראה רבינו שמונע ממנו להתפלל על אביו הצדיק.

אך תוך כדי דיבור, הרגיעו רבינו שליט"א והסביר לו את פשר הדברים: "וכי אתה חושב שחיכיתי עד שתבוא אתה לומר לי להתפלל עליו? דע לך, שכבר מהרגע שבו עזב את העולם, באותו רגע ממש, התחלתי להתפלל עליו!".

רבינו המשיך ופרש את משנתו בענין זה: "הנפטרים זקוקים לתפילותינו נואשות. התפילות שלי עבור הנפטרים שיצליחו בבית הדין הגדול, הן בעיני יותר משמעותיות וחשובות מהתפילות עבור החולים החיים כאן בעולם הזה. מדוע? כי בעולם הזה אי אפשר לתאר ולשער את עומק הדין. כל ייסורי העולם הזה, קשים ככל שיהיו, הם כאין וכאפס לעומת רגע אחד של ייסורי גיהנם. בודאי שזהו כיבוד אב עצום לדאוג לו לאחר הפטירה על ידי תפילה, לימוד משניות וצדקה".

ואז הוסיף רבינו גילוי נפלא על נשמת הנפטר: "אלא שאצל אבא שלך, הרגשתי בתפילתי ש'דוחים' אותי. חשתי בשמים שלא צריכים את התפילות שלי עבורו. הייסורים הנוראים שעבר כאן בעולם הזה, והאופן שבו קיבל אותם באהבה ובדבקות בתורה, הם אלו שפתחו

יסוד נורא על עומק הדין והחובה כלפי הנפטרים, התגלה בסיפורו של ידידנו המנוח, ר' אפרים שבתאי ז"ל. במשך שנתיים ימים סבל ר' אפרים ייסורים קשים ומרים מאותה מחלה נוראה שקננה בגופו. למרות חולשתו הנוראה, היה מפליא את כולם במסירותו; הוא לא ויתר על שיעורי התורה הקבועים, והיה מגיע ללמוד עמנו בכל שני וחמישי שיעור בטור ובית יוסף.

כל מי שהביט בפניו ראה כיצד הוא מצטמק ורע לו, הגוף הלך וכלה, אך צהלת התורה והאמונה שקרנה מעיניו עלתה על הכל. הוא קיים בעצמו כפשוטו את מאמר חז"ל "אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה".

לאחר כחודש ימים מפטירתו, הגיע בנו, הרא"ש הי"ו, וניגש אל רבינו שליט"א בחרדת קודש. הוא לחש על אוזנו של רבינו: "כבוד הרב, אנו משתדלים לעשות דברים לעילוי נשמת אבא, שהרי אמרו חז"ל שיש לכבד את האב גם במותו. נבקש נא מרבינו שיתפלל בעדו, שתהיה לו מנוחה נכונה במחיצת הצדיקים, שהרי ידוע שהדין עמוק מאד, בפרט במשך שנים עשר חודשים הראשונים".

תגובתו של רבינו שליט"א היתה מפתיעה וחריפה. הוא השיב לבן בתוקף: "אני לא מתפלל עליו!".

נתרם לזכות ולבריאות הגוף והנפש של שרה אפרת בת רחל שתזכה לרוב שפע וברכה. בהוקרה, כל הילדים